

Kerstmis 2020 Thema: De engel in ons

24 december 2020

Voorgangers: Ad de Gruijter (overweging) en Jolly van der Velden

Lied **Schoot die niemand draagt**

Inleiding op het thema

We leven in crisistijd wereldwijd. We leven van maatregel naar maatregel op afstand van elkaar in de hoop dat dankzij beschikbaar gekomen vaccins het coronavirus onder controle kan worden gebracht en het 'gewone leven' zijn loop kan hernemen.

Dat we ondertussen voor elkaar beschermengelen mogen zijn.

Met engelen weten we wel raad, vooral in de decembermaand. Dan zijn er weer volop in de kerstboom, de kerststal, op kerstkaarten, op etalageruiten en ook hier in de kapel waar de scene van het kerstverhaal wordt verbeeld met – ook hier een engel – om ze daarna voor een jaar weer op te bergen.

Want.....die engelen bij de Kerststal gaan we natuurlijk niet serieus nemen. Die passen niet in ons wereldbeeld.

Dichter-schrijver J. Bernlef, [pseudoniem voor Hendrik Jan Marsman (1937 – 2012)] stelt in een intrigerend gedicht de verwijdering van engelen uit ons wereldbeeld niet voor als een geleidelijke vooruitgang maar als gewelddadige sloop. Het is een beeld van onze onttoverde wereld, waar alles samenvalt met zijn functie, niets betekenis heeft in zichzelf.

[bron: Erik Borgman in tijdschrift 'Het Klooster,' themanummer Engelen - winter 2019, pag. 91 uitgeverij Adveniat B.V. Baarn].

Zullen we dan toch maar even wachten met– engelen opbergen?
Een van de deelnemers in de voorbereidingsgroep van deze kerstviering vertelde dat hij toen hij nog klein was elke avond voor het naar bed gaan door moeder het volgende versje voorgelezen kreeg:

's avonds als ik slapen ga
volgen mij veertien engeltjes na
twee aan mijn hoofdeind
twee aan mijn voeteneind
twee aan mijn linkerzij
twee aan mijn rechterzij
twee die mij dekken
twee die mij strekken
twee die mij wijzen
naar 's hemels paradijzen

Omringd door zúlke engelen - elke dag, niet alleen in de Kersttijd - weet je je veilig. Je valt rustig in slaap.

De engelen die in bijbelverhalen een rol spelen roepen ons daarentegen juist wakker! Meer dan driehonderd keer – dat komt aardig in de buurt van een engel voor elke dag van het jaar.

Ze weren het kwaad af, waarschuwen ervoor, wijzen de juiste weg en brengen goed nieuws.

Nader bezien vervullen ze een cruciale rol.

In het Kerstverhaal maakt een engel de geboorte van Jezus wereldkundig.

Jozef, Maria en de pasgeboren Jezus zijn met z'n drieën slechts ergens in het open veld, het kind in een voederbak. Zo staat het opgeschreven.

Geen plaats voor hen en een slechte start. Hoe kan zo'n klein verhaal groot worden? want dat werd het!

Dan plots is daar die engel om aan herders verder op het veld in Betlehem het goede nieuws te brengen: *'jullie redder is geboren'*. [Lukas 2, 10-11].

Een redder! 'Voor kleine mensen in hij bereikbaar. Hij geeft hulp aan rechtelozen' zingt een kerklied.

De engel die zich zomaar – als boodschapper - lijkt te mengen in de mensengeschiedenis zijn we al eerder tegengekomen.

Geheel onverwacht verschijnt deze aan de nog jonge Maria. Zij verneemt dat ze een zoon zal baren [Lukas 1, 31-33] en ze zal het kind Jezus [Yehoshua] noemen, dit is: 'God is redding.

Een engel die zich mengt in de mensengeschiedenis – is de naamgever en de jonge aanstaande moeder aanvaardt. 'Laat met mij gebeuren wat u hebt gezegd' [Lukas 1, 38].

'God redt' klinkt niet als een naam, maar eerder als een programma, een voorspelling, een visioen, en die voorspelling zal tot leven komen in dít kind. Het verhaal dat redt begint nu!

Mogen wij dan ook zo'n engel nu met goed nieuws.

Aan perspectief zijn we wel toe in deze door corona en andere crises getekende tijd.

Dit jaar viel voor velen niet mee. Het gaat de geschiedenis in als het jaar waarin de wereldwijde Covid-19 pandemie uitbrak, maar óók als het jaar waarin zorgmedewerkers als *levenreddende engelen* met *engelengeduld* optraden. Er klonk applaus.

In het openingslied hoorden we zingen:

'Engel, laat mij niet over aan mijzelf. 'Ga met mij tot waar alles is volbracht'.

Ik nodig u uit mee op zoek te gaan naar zulke engelen om ons heen vandaag.

Gebed

Jij-Gij-Aanwezige

die aangesproken – aangeropen wordt

sinds mensenheugenis

stuur ons een engel

een bekende

onbekende

van waar dan ook

van boven

of van buiten

van binnenuit

in mij zelf aanwezig

een die zegt 'vrees niet'

en breng me dan naar licht

en blijf dan tot het 'licht' in mij

Lied Die ons voor het licht gemaakt hebt

Gedicht – gebed Licht

licht
is in donker opengegaan
leven
is licht op aarde gegaan
aarde
is leven - even bestaan
leven
terug in licht te gaan
licht dat
uit donker open zal gaan
open
u licht - dat in u zal gaan
warmte
uit koude - wonder verstaan
heet haar
genade - liefde aangaan

*Herman Verbeek in: Getijden p. 32
zangen voor de dagen en jaren
Dabar-Luyten – Aalsmeer 1996*

Acclamatie Die ons voor het licht gemaakt hebt

Lezing [Lucas 1, 26-39](#)

Gezongen lezing evangelie van Kerstmis naar Lukas 2 [t. Jannet Delver, m. Ton Löwenthal]

Overweging

Het woord engel is afgeleid van het griekse angelos wat bode of boodschapper betekent. In de Hebreeuwse grondtekst: malach Adonai, bode van de Eeuwige die zelf niet in beeld komt, niet verbeeld kán worden.

Dat wij die boodschapper een herkenbare gedaante laten aannemen is vooral in deze Kersttijd overduidelijk zichtbaar.

Bij elk zelfstandig naamwoord creëren wij een voorstelling. Dat helpt ons... maar het kan ons ook in de weg zitten. Zoals bij Herman.

Ieder jaar rond Kerst komt Herman langs om wat bij te praten. Hij zegt: 'Ik ben mijn geloof kwijtgeraakt. Die beelden uit mijn jeugd waarmee ik ben opgegroeid. God de Vader, als een oudere man met een baard op een wolk, al die wonderen die toen gebeurden, maar niet voor mij hier en nu.....en dan die engelen... Nou, ik heb nog nooit een engel gezien.'

Het klonk een beetje als een vraag aan mij.

Heb ik een engel gezien en als ik 'neen' zeg hoe geloofwaardig zijn dan de verhalen waarin de *Malach Adonai* – boodschapper van God – verschijnt?

Marc Chagall - Engel

Tien jaar geleden, in het oprichtingsjaar van de Haagse Dominicus, werd tijdens de restauratie van de St. Janskathedraal in Den Bosch aan de zuidgevel een nieuw beeld van een engel geplaatst, gemaakt door beeldhouwer Ton Mooy. Een eigentijdse engel met een mobieltje. Na het plaatsen van dit beeld kon je de engel ook echt bellen op een eigen telefoonnummer. Je kon melden wat je bezig hield, je zorgen en wensen kenbaar maken. Een engel moet wel bereikbaar, beschikbaar zijn toch? Anders is ie niet echt. Een mobieltje dus.

Wie was bereikbaar, beschikbaar voor de ouders die slachtoffer zijn geworden van een falende overheid en falende systemen in de kinderopvangtoeslag affaire? De getroffen ouders stelden alles in het werk gehoord te worden, hun recht te krijgen. Is er dan een reddende engel? Een dossiertijger misschien die zich vastbijt in jouw recht en van geen wijken weet?

In ons alledaagse taalgebruik blijkt de engel heel dichtbij wanneer bijzondere ervaringen worden beschreven.

Iemand vertelt: Toen ik in diepe crisis belandde en ik alles dreigde op te geven, geen toekomst zag, liet een van mijn vriendinnen alles uit haar handen vallen en was er helemaal voor mij, zolang het nodig was.

Zonder haar had ik het niet gered. Zij was echt mijn reddende engel.

Iemand vertelt: Het mistte heel erg op straat. Ik wilde oversteken maar het was of iets of iemand me tegenhield. Ik kon niet thuisbrengen wat het was. Ik hield mijn pas in. Plots denderde een vrachtwagen met hoge snelheid voorbij. Als ik niet was tegengehouden was ik er niet meer geweest. Ik kan niet uitleggen wat er gebeurde. Er moet wel een *beschermengel* geweest zijn.

In Bijbelverhalen is de engel in beeld om aan te zeggen dat er toekomst is, ook of juist waar je het niet verwachtte, om een nieuw begin te maken, om richting te geven.

Drie mannen bezoeken Abraham en Sara. Beiden zijn bejaard. Ze krijgen te horen dat Sara een kind zal baren [Gen 18, 1-15].

En zo gebeurt. De toekomst is verzekerd. Deze drie worden in de terugblik gezien als *Malach Adonai*.

De engel kondigt 'deze kerstnacht' aan dat de redder wordt geboren, zijn naam is immers Yehoshua [God redt] [Lucas 2, 10-11]

Een boodschap aan gewone mensen. Dus aan iedereen!

Een *beschermende engel* verschijnt ook in een droom aan Jozef: 'Vlucht met het kind en zijn moeder' voor kindermoordenaar Herodes. [Mattheus 2, 13-15]

Vele jaren later, bij het geopende graf met Pasen wijzen engelen de leerlingen de weg. 'Hij gaat jullie voor naar Galilea, daar zul je hem zien.' [Mattheus 28, 2-7]. Niet hier.

Dat is bijzonder. Het geboorteverhaal begint met een engel die de komst van een redder wereldkundig maakt. Het verhaal van Jezus leven eindigt met een engel die zegt...Hij gaat u voor... Tot op vandaag....

De engel is geen mythologische figuur, maar vervult een cruciale rol als boodschapper van goed nieuws.

In het jaar 2018 was er een discussie over de klimaatcrisis op een school in de Amerikaanse staat Zuid Dakota waarbij de jonge activiste Tokata Iron Eyes aanwezig was. Aanleiding was de mislukte poging van de Indianen om de aanleg van een oliepijpleiding in hun gebied te verhinderen.

Greta Thunberg, de eveneens zeer bekende jonge activiste was daar ook bij aanwezig. Daarbij was het Sioux opperhoofd, genaamd 'Jay taken away' bij aanwezig. Aan het eind van de bijeenkomst ontving Greta van het opperhoofd, ceremonieel een nieuwe naam: 'Mahpiya Etahan hi hi'. Dit betekent 'de vrouw die uit de hemel kwam'.

[bron: Column Wil Derkse in tijdschrift 'Het Klooster,' themanummer Engelen - winter 2019, pag. 9 uitgeverij Adveniat B.V. Baarn].

Greta, werd ervaren als een gezondene, als een eigentijdse engel.

Zo'n engel die een weg wijst kan ook streng zijn.

Greta Thunberg sprak in september 2019 op zestienjarige leeftijd de verzamelde wereldleiders toe op de UN Climate Action Summit in New York Almaar leken ze te talmen om stevig in te grijpen in de klimaatcrisis. Greta riep ze toe: 'How dare you!'

Eigentijdse engelen schromen niet zich te mengen in het politieke en maatschappelijke domein/debat zoals de *Malach Adonai* eveneens doet in het ons overgelegde geboorteverhaal.

En dan is er dus de engel die ervaren wordt in ons persoonlijke levensverhaal, die je in bescherming neemt en je opvangt als je niet staande kunt blijven.

[Psalm 91, 11-12: Hij vertrouwt je toe aan zijn engelen, die over je waken waar je ook gaat. Hun handen zullen je dragen, je voet zul je niet stoten aan een steen.]

Ik was dus in gesprek met Herman. Hij zegt. Ik geloof niet in al die beelden en verhalen. Ik heb mijn verstand, ik heb geen dromen, mythologie of sprookjes nodig. De enige die een engel is, dat is mijn vrouw.

Ik vraag waarom hij haar zo noemt en hij vertelt dat zij altijd zo meegaand is, vol begrip, betrokken op mensen, een mensenmens. Herman zegt: 'Zij heeft haar hart op de goede plaats, heeft het goede voor met mensen en staat altijd voor iedereen klaar.'

Blijkt Herman toch een engel te kennen en hij heeft haar al heel lang; niet alleen met Kerst.

'Wees niet bang', is het eerste wat de engel zegt, wanneer deze zo onverwacht verschijnt.

Hij/zij heeft het goede voor met jou, met ons en met de wereld.

In jou schuilt mogelijk ook een engel.

Wie weet zei iemand ooit: Jij bent een engel!

Toch maar niet opbergen na Kerstmis al die engelen.

Maar:

'Als de engel slaapt in jou, – mag ik hem dan wekken?

Als de engel slaapt in mij, - wil jij hem dan wekken?'

Lied Genoeg gezongen voor Hem [psalm 98 vrij]

Voorbeden

Eeuwige, stem uit wijd, licht land.

Wees hier aanwezig in de volheid van Jouw licht,
troost en levenskracht.

Lieve God, het was in veel opzichten een donker jaar.

De pandemie valt ons zwaar

we zijn bezorgd, angstig, voelen ons alleen.

Wereldwijd wordt er gerouwd om de doden,

er zijn zoveel mensen ziek,

velen raakten hun werk of onderneming kwijt.

Wij bidden voor iedereen die op de een of andere manier getroffen is door corona,
sterk hen in het vertrouwen dat er altijd weer andere tijden komen.

We missen de nabijheid van anderen.

We missen de aanrakingen, de ontmoetingen.

De onbevangingheid is weg en de toekomst onzeker.

Geef dat we ook nu Jouw licht kunnen blijven zien, juist nu!

Geef dat we engelen kunnen herkennen,

lichtbrengers, boodschappers van goede tijdingen.

Geef dat we die 'engelen' zien in onze medemensen,

in een gebaar, een groet, een helpende hand, een opbeurend telefoontje.

Wij mensen zijn, in al onze onvolkomenheden, het licht van de wereld.

Jouw licht in het donker.

Geef dat we dat ook durven zijn.

Acclamatie: Die ons voor het licht gemaakt hebt

Geef dat we de engel in onszelf kunnen zien en voelen,

dat we ons licht laten stralen.

Dat we ieder op onze eigen plek lichtpuntjes zijn die elkaar aansteken en versterken.

Geef ons de overtuiging dat we samen een Melkweg van licht kunnen vormen,

elkaar beschermend en vasthoudend,

anders dan dat we zouden willen,

maar niet te missen

en niet meer te stoppen.

Juist nu!

Acclamatie: Die ons voor het licht gemaakt hebt

Wij bidden voor Rinke en Jos uit onze gemeenschap

die zo nog maar zo kort geleden zijn overleden.

Wij bidden ook voor hun partners Dirk en Bep.

Geef hen kracht en moed om verder te kijken dan deze dagen.

Laten we als een kring van licht om hen heen staan.

Nu is er een moment van stilte voor ons persoonlijk gebed

Dat in deze kerstnacht al onze daden en intenties mogen leiden naar licht en vrede,

in de wereld

in deze stad

in onze gemeenschap

en in ons hart.

Amen

Tafeldienst lied Moge ons voor waar verschijnen

Woorden bij breken en delen

Moge ons voor waar verschijnen

in dit mensenbrood gebroken

levenskansen -- recht voor allen

brood gedeeld door hem - voor allen en altijd

 toen hij zei: doe evenzo

 nemen wij dan van dit brood

 opdat ieder leven mag - zoals bedoeld

Moge ons voor waar verschijnen
in het drinken van de beker
verbondenheid in ontferming
om en over elkaar
 toen hij zei: doe evenzo
 nemen wij dan van de beker
 wetend - ieder dorst naar leven – zoals bedoeld

Gedicht De strenge engel

nu moet jij zelf gaan
sprak de engel
ga naar de ander
ik blijf hier wachten

ik durf alleen niet
durf niet verder
waar woont die ander
wil jij mij voorgaan

nu moet je zelf gaan
ik blijf achter
ik weet de weg niet
jij zult haar vinden

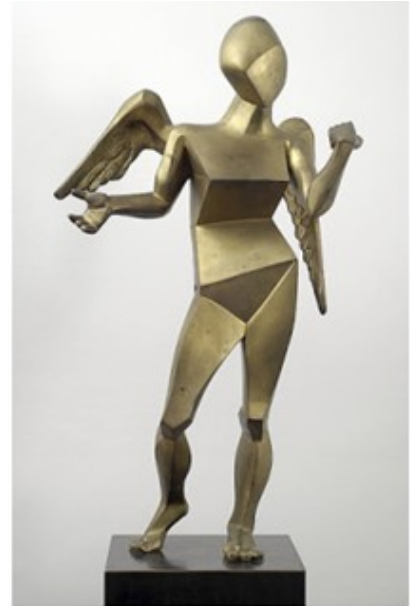
ik vroeg aan deuren
blootsvoets vroeg ik
ben jij de ander
moet ik bij jou zijn

toen zei die ander
wil met mij gaan
wees jij mijn engel
mijn lieve ander

wij huilden beide
lange nachten
met in het venster
de witte vogel

mag ik erbij zijn
vroeg de vogel
de winter heerste
wij waren drieën

*Herman Verbeek in: Liedboek van aarde p. 488
Stichting Verbeek Fonds – Groningen 2007*

Salvador Dalí - De kubistische engel

Zegenwens

'Nu jij' – lijkt de engel van Salvador Dali te gebaren
De strenge engel die niet streng is
ziet een engel in jou en mij.

Dat we als engelen - elkaar goed nieuws brengen
elkaar opvangen als we dreigen te vallen
elkaar behoeden voor gevaar
elkaar de juiste weg wijzen die toekomst heet

Dat er een engel mag zijn voor jou – wie weet
twee aan je hoofdeind
twee aan je voeteneind
twee aan je linkerzij
twee aan je rechterzij

Ik wens ons allen veel engelen toe.

'God redt' is geboren en wil onder ons wonen.

Een Gelukkig en Zalig Kerstfeest voor jou en ieder die je liefhebt.

Goede dagen - en tot in het nieuwe jaar.

Lied Licht, woord, antwoord

Lied Hark the harold angels sing